

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธนาคารออมสินมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักออมทรัพย์และได้ดำเนินกิจกรรมหลายอย่างเพื่อส่งเสริมให้เกิดการออมในบุคคลตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ เช่น กิจกรรมวันเด็ก ส่งเสริมการซื้อสลากออมสิน ส่งเสริมให้เกิดสถาบันการเงินในชุมชนขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ฯลฯ ซึ่งแต่เดิมได้มีกลยุทธ์ในการระดมเงินฝาก คือการจัดพนักงานออกไปรับฝากเงินนอกสถานที่ และได้ออกไปรับเงินฝากของเด็กนักเรียนในโรงเรียนด้วย แต่ปัจจุบันธนาคารมีธุรกรรมการเงินหลากหลายมากขึ้น ปริมาณงานในสาขาเพิ่มขึ้นอย่างมาก จึงต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ในการออกมารับฝากนอกสถานที่ใหม่ ประกอบกับอุปนิสัยที่ดีในการออมทรัพย์จะเกิดขึ้นได้ต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ธนาคารออมสินจึงได้มีโครงการธนาคาร โรงเรียนขึ้นเป็นหนทางในการเข้าถึงประชาชนในวัยเด็กและเยาวชนเพื่อโน้มน้าว ชักจูง ให้เยาวชนกลุ่มใหญ่ได้เห็น รู้จัก สถาบันการเงินและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการออมทรัพย์ จึงเกิดธนาคาร โรงเรียนแห่งแรกขึ้นที่โรงเรียนประชานิเวศน์ เมื่อปี 2541

ธนาคารโรงเรียน เป็นธนาคารจำลองที่ดำเนินการโดยนักเรียนในโรงเรียนและอาจารย์รวมทั้งพนักงานของธนาคารออมสินเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานและระบบงานของธนาคาร ส่งเสริมให้นักเรียนมีการออมทรัพย์อย่างต่อเนื่อง และลดงานของหน่วยงานสาขาในการออกไปรับฝากเงินนอกสถานที่ตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยธนาคารออมสินเป็นผู้สนับสนุนเครื่องใช้สำนักงาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงาน เงินทุนแรกเริ่มดำเนินการ ความรู้ในระบบการปฏิบัติงานธนาคาร เอกสารแบบพิมพ์ต่างๆ รวมไปถึงสมุดคู่มือ

นักเรียนที่ปฏิบัติงานในธนาคารโรงเรียน จะต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบ มีความละเอียดถี่ถ้วน มีมนุษยสัมพันธ์ ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและคัดเลือกโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งขณะที่ปฏิบัติงาน 1 ชุด จะประกอบไปด้วยตำแหน่งผู้จัดการ พนักงานบัญชี พนักงานเงิน พนักงานลงรายการและพนักงานติดต่อลูกค้าจำนวน 2 คน ธนาคารโรงเรียน 1 แห่งอาจมีผู้ปฏิบัติงานมากกว่า 1 ชุดเพื่อสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาปฏิบัติงานก็ได้

ธุรกิจที่ธนาคารโรงเรียนดำเนินการ ก็คือการรับฝาก-ถอนเงินตั้งแต่ 1 บาทขึ้นไป มีบัญชีประเภทเดียวคือ ประเภทเพื่อเรียก จะฝาก-ถอนวันละกี่ครั้งก็ได้ระยะเวลาในการเปิดให้บริการรับฝาก-ถอนเงิน จะเป็นช่วงเช้าก่อนเข้าเรียนหรือช่วงพักเที่ยงของทุกวันหรือเฉพาะบางวันตามความเหมาะสม ธนาคารโรงเรียนจะเปิดดำเนินงานในช่วงเวลาที่โรงเรียนเปิดเทอมและหยุดดำเนินงานเมื่อปิดเทอม

ธนาคารโรงเรียนจะอยู่ภายใต้การดูแลของธนาคารออมสินสาขา ซึ่งเรียกว่าสาขาพี่เลี้ยง และแต่ละสาขาพี่เลี้ยงจะดูแลธนาคารโรงเรียนเพียง 1 แห่ง ธนาคารโรงเรียนจะเปิดบัญชีเงินฝากประเภทเพื่อเรียกกับธนาคารออมสินสาขาพี่เลี้ยงเพียงบัญชีเดียว ซึ่งธนาคารออมสินคิดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าผู้ฝากทั่วไป โดยบวกเพิ่มให้ร้อยละ 0.25 ส่วนบัญชีย่อยของนักเรียนแต่ละราย ธนาคารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบโดยคิดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากให้เท่ากับประเภทเพื่อเรียกที่ธนาคารออมสินคิดให้ผู้ฝากทั่วไป ทั้งนี้พนักงานของธนาคารออมสินจะเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยในเครื่องคอมพิวเตอร์ของธนาคาร โรงเรียนให้เมื่อเริ่มดำเนินการ และเมื่อธนาคารออมสินมีการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยในครั้งต่อไป ดังนั้นเมื่อธนาคารโรงเรียนปิดบัญชีประจำวันแล้ว จะต้องนำเงินที่ได้รับฝากจากนักเรียนทั้งหมดฝากที่ธนาคารออมสินสาขาพี่เลี้ยง เพื่อมีต้องรับภาระในเรื่องของดอกเบี้ยที่จะต้องจ่ายให้บัญชีย่อย

เมื่อนักเรียนจบการศึกษา นักเรียนจะต้องปิดบัญชีที่เปิดไว้ที่ธนาคาร โรงเรียนและถ้าหากมีความประสงค์จะเปิดบัญชีใหม่กับธนาคารออมสิน ทางสาขาพี่เลี้ยงก็จะดำเนินการให้ตามความประสงค์โดยเป็นการเปิดบัญชีที่ธนาคารออมสินสาขาพี่เลี้ยงดังกล่าว

ธนาคาร โรงเรียนจะจัดตั้งขึ้นได้นั้น นอกจากธนาคารออมสินจะเป็นผู้สนับสนุนระบบงานและเครื่องใช้สำนักงานที่จำเป็นแล้ว คุณลักษณะของโรงเรียนที่จะจัดตั้งธนาคาร โรงเรียนได้จะต้องประกอบไปด้วย ความคิดเห็นและความร่วมมือของคณะผู้บริหารฯ คือ คณะผู้บริหารโรงเรียนยังต้องเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน โครงการฯ โดยจัดอาจารย์ผู้รับผิดชอบโดยตรง จัดเตรียมสถานที่ที่ใช้เป็นธนาคาร โรงเรียน และ โรงเรียนควรมีจำนวนนักเรียนประมาณ 1,000 คนขึ้นไป

โครงการธนาคาร โรงเรียนเริ่มต้นเมื่อปี 2541 โดยแห่งแรกคือ ธนาคาร โรงเรียนประชา นีเวศน์และได้เปิดเพิ่มขึ้นอีกเรื่อย ๆ และเมื่อสิ้นวันที่ 31 ธันวาคม 2549 ธนาคาร โรงเรียนทั่วประเทศ ได้เพิ่มขึ้นเป็น 172 แห่ง มีเงินฝาก 232,974,068.- บาท มีบัญชี 492,231 บัญชี (สำนักสื่อสารองค์กร ธนาคารออมสิน, 2549)

ธนาคาร โรงเรียนแต่ละแห่ง ธนาคารออมสินจะต้องให้การสนับสนุนแห่งละประมาณ 100,000.- บาท จึงจะสามารถเปิดดำเนินการได้ ดังนั้นเมื่อสิ้นวันที่ 31 ธ.ค. 2549 ธนาคารออมสินใช้

งบประมาณเปิดธนาคารโรงเรียนไปแล้วเท่ากับ 17,200,000.- บาท (ธนาคารโรงเรียน 172 แห่ง) และยังมีได้รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการทัศนศึกษาประจำปี ค่าเอกสารแบบพิมพ์ต่าง ๆ ทุนการศึกษาซึ่งให้แก่โรงเรียนที่มีธนาคารโรงเรียนตั้งอยู่และมีหลักเกณฑ์เฉพาะ ซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขได้ตามนโยบายของผู้บริหาร เช่น ปี 2549 กำหนดไว้ว่า สักส่วนของจำนวนนักเรียนกับบัญชีเงินฝากเป็นร้อยละ 90 ขึ้นไปได้รับทุนการศึกษา 15,000.- บาท ร้อยละ 80-89 ขึ้นไปได้รับทุนการศึกษา 12,000.- บาท ร้อยละ 51-79 ขึ้นไปได้รับทุนการศึกษา 10,000.- บาท ซึ่งทางโรงเรียนก็จะนำไปบริหารจัดการมอบให้แก่เด็กนักเรียนเอง จึงเห็นได้ว่าเป็นงบประมาณที่สูงมากพอสมควรสำหรับโครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสังคมและมีได้หวังผลกำไร

ตารางที่ 1 จำนวนธนาคารโรงเรียนทั่วประเทศจำแนกตามภาคของธนาคารออมสิน ณ 31 ธ.ค 2549

ภาคที่	ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัด	จำนวนธนาคารโรงเรียน (แห่ง)
1	กรุงเทพฯ	13
2	กรุงเทพฯ สมุทรปราการ	17
3	กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี	14
4	อยุธยา ลพบุรี สุพรรณบุรี สระบุรี สิงห์บุรี	16
5	นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุทัยธานี เพชรบูรณ์ พิจิตร ชัยนาท ตาก	10
6	ลำปาง แพร่ พิชญโลก อุตรดิตถ์ สุโขทัย แพร่	8
7	ลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา	9
8	อุดรธานี หนองคาย สกลนคร เลย นครพนม หนองบัวลำภู มุกดาหาร	14
9	ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ มหาสารคาม	11
10	นครราชสีมา สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์	13
11	ระยอง ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี จันทบุรี นครนายก ตราด สระแก้ว	9
12	สมุทรสงคราม ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม เพชรบุรี สมุทรสาคร	10
13	สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ชุมพร ภูเก็ต ระนอง พังงา	13
14	สงขลา สตูล ปัตตานี นราธิวาส ตรัง กระบี่	15
	รวมทั้งสิ้น	172

ที่มา : สำนักสื่อสารองค์กร ธนาคารออมสิน

ธนาคารออมสินแบ่งเขตพื้นที่เพื่อการควบคุมออกเป็นภาค มีทั้งหมด 14 ภาค ซึ่งแต่ละภาคจะดูแลพื้นที่หลายจังหวัด เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 1 พบว่าภาค 2 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดกรุงเทพฯ และสมุทรปราการ มีจำนวนธนาคารโรงเรียนมากที่สุด คือ 17 แห่งอันดับถัดมาคือ ภาค 4 และ 14 มีธนาคารโรงเรียน 16 แห่ง และ 15 แห่ง ตามลำดับ ธนาคารออมสินภาค 7 ซึ่งมีดูแลพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย และพะเยา มีธนาคารโรงเรียนทั้งสิ้น 9 แห่ง โดยตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ 6 แห่ง ส่วนที่เหลือตั้งอยู่ที่จังหวัดลำพูน เชียงรายและพะเยาจังหวัดละ 1 แห่ง

ตารางที่ 2 จำนวนธนาคารโรงเรียนในความดูแลของธนาคารออมสินภาค 7 วันที่ 31 ธ.ค. 2549

ชื่อสถานศึกษา	จังหวัด	วันเปิดดำเนินการ
1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่	เชียงใหม่	8 พ.ย. 2542
2. โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ	เชียงใหม่	10 ส.ค. 2543
3. โรงเรียนเมืองเชียงราย	เชียงราย	25 ส.ค. 2543
4. โรงเรียนพะเยาพิทยาคม	พะเยา	6 ก.ย. 2544
5. โรงเรียนพาณิชย์การเชียงใหม่	เชียงใหม่	29 ส.ค. 2545
6. โรงเรียนจักรคำคณาทร	ลำพูน	25 มิ.ย. 2547
7. โรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ	เชียงใหม่	27 ธ.ค. 2548
8. โรงเรียนศรีธนาพาณิชย์การเทคโนโลยีเชียงใหม่	เชียงใหม่	14 ธ.ค. 2549
9. โรงเรียนยุพราชวิทยาลัยเชียงใหม่	เชียงใหม่	21 ธ.ค. 2549

ที่มา : ธนาคารออมสินภาค 7 กลุ่มงานธุรกิจ

ธนาคารโรงเรียนที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 6 แห่ง โดยเปิดดำเนินการที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่เป็นแห่งแรกขึ้นในปี 2542 และได้เปิดดำเนินการแห่งอื่นในปีต่อมาตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการดำเนินงานธนาคารโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 31 ธันวาคม 2549

ชื่อสถานศึกษา	จำนวนนักเรียน	จำนวนบัญชี	จำนวนเงินฝาก	วันเปิดดำเนินการ
1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาฯ	4,340	4,186	566,570.87	8 พ.ย. 42
2. รร. วัดโนทัยพายัพ	3,477	4,301	1,460,267.47	10 ส.ค. 43
3. รร. พาณิชยการเชียงใหม่	1,240	1,894	264,124.73	29 ส.ค. 45
4. รร. นวมินทราชูทิศพายัพฯ	2,093	748	981,674.97	27ธ.ค. 48
5. รร. ศรีธนาพาณิชย์การ ฯ	1,432	800	206,378.77	14 ธ.ค. 49
6. รร. ยุพราชวิทยาลัย	3,586	1,095	99,763.-	21 ธ.ค. 49
รวม		13,024	3,578,779.81	

ที่มา : ธนาคารออมสินภาค 7 กลุ่มงานธุรกิจ

ยอดเงินฝากคงเหลือของธนาคาร โรงเรียนตั้งแต่วันเปิดดำเนินการจนถึง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 พบว่า ร.ร. วัฒนทัญพาศัย มียอดเงินฝากคงเหลือสูงสุด คือ 1,460,267.47 บาท มีจำนวนบัญชี 4,301 บัญชี ซึ่งมากกว่าจำนวนนักเรียน เนื่องจากนักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้วมิได้ปิดบัญชีจึงมีเงินฝากและจำนวนบัญชีสะสมเพิ่มขึ้น

สำหรับธนาคาร โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 6 แห่งใช้งบประมาณในการเปิด 600,000.- บาท และยังมีค่าใช้จ่ายประจำปี เช่น ทุนการศึกษา ซึ่งจะมีเป็นประจำทุกปี ค่าใช้จ่ายเครื่องเขียนแบบพิมพ์ต่าง ๆ เช่น เอกสารแบบฟอร์มสำหรับใช้ในงานธนาคาร สมุดคู่มือ บัตรตัวอย่างลายมือชื่อผู้ฝาก ธนาคารโรงเรียนถูกกำหนดเป้าหมายให้เปิดในปี 2550 เพิ่มขึ้นอีก 30 แห่งทั่วประเทศ และคาดว่าจะยังมีการกำหนดเป้าหมายเปิดเพิ่มเติมอีกในปีต่อไป ถือได้ว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดีและน่าส่งเสริมให้ดำเนินการต่อไปในระยะยาว เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้เด็กออมเงินอย่างต่อเนื่อง นักเรียนที่เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทราบวิธีการปฏิบัติงานธนาคาร และลดงานของหน่วยงานสาขาลง ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมเงินของเด็กนักเรียนที่เป็นลูกค้ำธนาคาร โรงเรียน
2. เพื่อประเมินความรู้เกี่ยวกับระบบงานและการดำเนินงาน ธนาคาร โรงเรียนของเด็กนักเรียนที่ปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของธนาคาร โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น
3. เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน โครงการธนาคาร โรงเรียนของธนาคารออมสินในจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อจะได้ทราบ พฤติกรรมการออมเงินของเด็กนักเรียนที่เป็นผู้ฝากเงินธนาคาร โรงเรียน รวมถึงสถานะ การดำเนินงานของโครงการฯ ในปัจจุบันว่าเหมาะสมหรือไม่ และประสิทธิผลของโครงการธนาคาร โรงเรียนที่มีต่อสาขาที่ดำเนินการเปรียบเทียบกับสาขาที่มีได้ดำเนินการสำหรับเป็นข้อมูลในเชิงบริหารและกำหนดแนวทางในการพัฒนาวิธีการดำเนินงานโครงการธนาคาร โรงเรียนของธนาคารออมสินต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมเงินของเด็กนักเรียนที่เป็นลูกค้าธนาคารโรงเรียน ประเมินความรู้เกี่ยวกับระบบงานและการดำเนินงานธนาคารโรงเรียนของเด็กนักเรียนที่ปฏิบัติงานรวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการธนาคารโรงเรียนของธนาคารออมสินในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนถึงปี 2549

1.5 นิยามศัพท์

ธนาคารโรงเรียนมีลักษณะเฉพาะและมีคำศัพท์เฉพาะที่ใช้กันทั่วไป เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน จึงได้นิยามคำศัพท์ที่ควรรู้อย่างนี้

ธนาคารโรงเรียน หมายถึง ธนาคารโรงเรียน จำนวน 6 แห่งที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

1. ธนาคารโรงเรียนอาชีวศึกษาเชียงใหม่
2. ธนาคารโรงเรียนพาณิชย์การเชียงใหม่
3. ธนาคารโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
4. ธนาคารโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยเชียงใหม่
5. ธนาคารโรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพเชียงใหม่
6. ธนาคารโรงเรียนศรีธนาพาณิชย์การเทคโนโลยีเชียงใหม่

ธนาคารออมสินสาขาพี่เลี้ยง หมายถึง ธนาคารออมสินสาขาที่เป็นผู้รับผิดชอบบัญชี และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับระบบปฏิบัติงานแก่ธนาคารโรงเรียนแต่ละแห่ง